

Frukostseminarium 21 juni 2011

STF Kurscenter, lokal Einstein,
Kungsbroplan 3A, STOCKHOLM

Projektörsansvar vid byggarbetsplatsolyckor

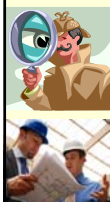
Byggherreansvariges BAS-P enligt Arbetsmiljölagen

Yngve Levin

Jur. kand. & Certifierad Arbetsmiljörevisor
0703-298228, y@worklaw.se

OutlookEurope
since 1990

Förr Arbetarskyddsstyrelsen & Yrkesinspektionen

Sedan 20 år tills nu: Konsult;
Arbetsmiljöjuridik → "arbetsmiljöbalken"
Arbetsrätt → jag och chefen och vice versa
Entreprenadjuridik → Upphandling beställaransvar m.m.
Ledningssystemet → rutiner-ej §
Arbetsmiljörevision → förbättringar
Litteratur t.ex. "Handbok för Byggarbetsmiljösamordnare" SIS
Förlag AB 2010

PROGRAM

- **07.30 - 08.00** Frukost
- **08.00 - 08.50** Frukostseminariet
 - Inledning BFAB
 - Skyddsansvar
 - Domarna Älandsfjärden och om tid finns Kista Galleria
 - Frågor ang. projektörsansvaret
- **08.50 - 09.15** Eftermingel

Kärnpunkten i detta seminarium:

Det finns sedan länge i AML ett projektörsansvar som kan leda till straffrättsligt ansvar vid en arbetsplatsolycka.

Detta skyddsansvar ligger parallellt med byggherreansvaret i AML .

Det var så både före och efter den 1 januari 2009 då byggherreansvaret blev utmejslat i AML .

Detaljer om rättsfallen är planerat att tas av olika rollinnehavare vid rättsfallsseminarium senare i år.

Skyddsansvar i AML (I)

AML har många som är skyddsansvariga.

En av dessa är projektör/konstruktör (enligt nya lydelsen i AML 3 kap 7 § samt AFS 1999:3 10 §) som medverkar vid projektering och påverkar ett objekt alltifrån dess

1. byggnation,
2. drift,
3. rivning med avseende på
 - objektets eller anläggningens placering och utformning,
 - val av byggprodukter, konstruktioner för grundläggning, stomsystem eller andra bärande element, installationer, samt inredningar jämte dessas inplacering
 - tids- och ytplanering samt logistik.

Skyldigheterna kan inte gå utöver konsultuppdragets ramar.

Skyddsansvaret går inte att överlåta.

Skyddsansvar i AML (II)

Det finns ytterligare skyddsansvariga med projektörsansvar:

1. Byggherren eller
2. Den Uppdragstagare som ersatt byggherren enligt AML 3 kap 7c § samt
3. Den byggarbetsmiljösamordnare för projektering, BAS-P, som ovanstående 1 eller 2 skall ha utsett.

Det finns andra med skyddsansvar t.ex.

1. arbetsgivaransvaret.
2. tillverkaransvaret,
3. allmänna skyddsansvaret

Några straffrättsliga begrepp

Arbetsmiljöbrott BrB 3 kap 10 § ref till

- Vållande till annans död BrB 3 kap 7 §,
- Vållande till annans kroppsskada BrB 3 kap 8 §,
- Framkallande av fara BrB 3 kap 9 §.

Grovt vållande krävs för att dömas till framkallande av fara.

Grovt brott är när tilltalad inte bara varit vållande utan även t.ex. medvetet tagit risk av allvarligt slag. Vid grovt brott blir straffskalan strängare och preskriptionstiden förlängs.

Företagsbot kan utdömas om någon företrädare för företaget inte gjort vad som skäligen kan krävas enligt skilda lagar.

Villkorlig dom och Samhälstjänst är alternativ till att döma fängelse och markerar hårdare dom än om det endast döms dagsböter.

Ur Media

Arbetarskyddet på byggen

- I maj 2011 dog 3 arbetare vid bygget av den nya pannan på Korsnäs kartongfabrik.
- Varje vecka dör en människa på sin arbetsplats i Sverige. Byggarbetsplatsen är en av de värst utsatta.
- I fjol dog 14 personer på byggen.
- Nyligen har dessa och de som dött i år på byggen hedrats med en tyst minut.
- Ingen borde behöva gå till jobbet på morgonen och inte veta om man kommer levande hem igen, säger Hans Tilly, förbundsordförande i Byggnads.

2 straffrättsliga domar

- Genom ett par straffrättsliga domar de senaste åren har projektörer fällts till ansvar för arbetsmiljöbrott (bl.a. vållande till annans död) samtidigt som deras arbetsgivare har dömts till höga företagsböter. Dessa domar har avkunnats helt oberoende av de nya reglerna om den byggherreansvarige och dennes BAS eftersom olyckorna inträffade innan den 1 januari 2009. (De nya reglerna började gälla vid detta datum)
- Domarna är "Älandsfjärden" och "Kista Galleria"

Mer om

"Älandsfjärden" och "Kista Galleria"

Central bestämmelse i de 2 domarna är den gamla lydelsen av AML 3 kap 14 § projekteringsansvar:

- Första stycket för byggherrens projektering (nu AML 3 kap 6 §)
- Andra stycket för andra som medverkar vid byggherrens projektering (nu AML 3 kap 7 §)

Bron över Älandsfjärden

Bron över Älandsfjärden

Foto: Anders Eliasson/Scanpix

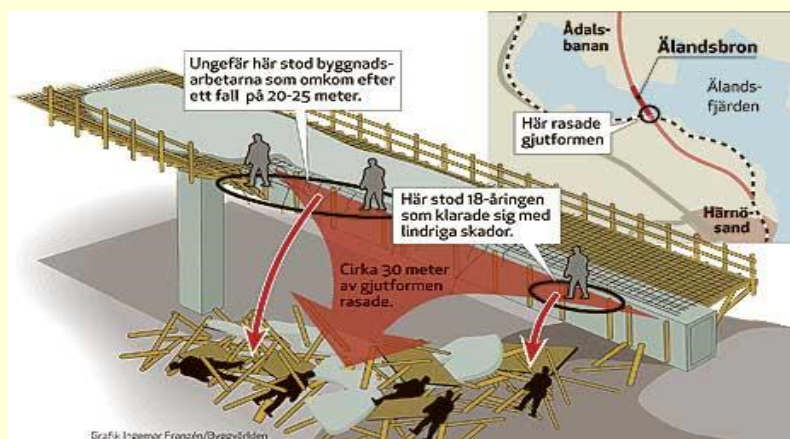
Bron över Älandsfjärden

Foto: Scanpix

Ur Media
Byggvärlden

mars 2011 om **Älandsfjärden**

Grafik: Ingemar Franzén

Älandsfjärden

Händelsen översiktligt

Olyckan vid Skanskas brobygge över Älandsfjärden utanför Härnösand inträffade 21 maj 2008. Under första dagens gjutning gav gjutformen med understående stöttor/knektar vika vid s:a brofästet.

Fem byggnadsarbetare som befann sig på formen föll cirka 20 meter. Två personer omkom och tre skadades svårt eller utsattes för livsfara.

Älandsfjärden

Aktörer och orsaker enl åklagaren

Banverkets totalentreprenör Skanska utförde projektering av gjutformen och beställde stöttor/knektar till gjutformen till betongspannet hos Örnsköldsvik Takstolstillverkning (ÖT). ÖT beställde konstruktionen av knektarna hos Construction Software Center Europe (CSCE).

Följande orsakade olyckan:

1. Gjutformen blev för klent dimensionerad
2. Knektarna blev
 - a. för klent dimensionerade samt
 - b. placerades ut med för glest avstånd under gjutformen

Älandsfjärden Åtal och domslut

Åklagare åtalade fyra personer som ansvariga för olyckan:

1. Skanskas produktionschef N Bergman på bygget samt
2. Skanskas arbetsledare M Åsander,
3. CSCE:s konstruktör av knektarna J Eriksson
4. ÖT:s anställda J Forsberg

Älandsfjärden

Åtal och domskäl projekteringsansvaret - Skanska

Skanska hade projekteringsansvar enl AML 3 kap 14 § 1 st för gjutformen och dess montering. Rätt sätt att hantera tillfälliga utrustningar föreskrivs i AFS 1999:3 49, 50 och 61 §§. De knektar av trä som projekterats av CSCE var för kläna och det visste Skanska efter att ha provbelastat. Istället för att kontrollera beräkningarna som låg till grund för dess konstruktion genom (L Pettersson o M Andersson, vittnen i målet) skissade dessa förstärkningsåtgärder som dock visade sig vara otillräckliga. Någon av dem ansåg inte att monteringsritning behövdes. N Bergman var den som fick bära vållandet till att Skanska försummat sitt projekteringsansvar. Grovt brott ansågs föreligga i och med att N Bergman inte reagerat på olika varningssignaler på att gjutform och knektar inte var bra och att det därför anses vara ett medvetet risktagande av allvarligt slag.

(Arbetsledaren Åsander hade endast varit i sin befattning en kort tid (10 dagar) och det kunde inte anses vara vållande.)

Älandsfjärden

Åtal och domskäl projekteringsansvaret- CSCE

CSCE hade projekteringsansvar enl AML 3 kap 14 § 2a st för konstruktion av knektarna. Tilltalade konstruktören hos CSCE, J Eriksson, hade inte tillräckligt tydligt på konstruktionsritningen redovisat förutsättningarna för konstruktionens bärighet (nödvändiga avsträvningar) och att det framstår som i hög grad sannolikt att en olyckan inte inträffat om Skanska fått tydlig information om detta. Dessutom antecknar TR att det sannolikt medfört att Skanska aldrig hade inköpt dessa knektar om J Eriksson lämnat full information om vilken omfattning av avsträvningar od som behövdes för att få tillräcklig hållfasthet.

Älandsfjärden

Åtal och domskäl projekteringsansvaret-ÖT

ÖT hade tillverkaransvar enl AML 3 kap 8 § av knektarna. Tilltalade VD:n J Forsberg hade upprepat under provbelastningarna fått information om att ÖT:s knektar inte höll. Han hade iofs upprepade gånger upplyst Skanska om att dimensionen på knektarna medförde speciella förstärkningar.

Men.

TR menar att J Forsberg skulle ha *försäkrat sig om* att Skanska hade förstått under vilka förutsättningar som knektarna kunde ha varit hållfasta .

Älandsfjärden Domslut projekteringsansvaret

Skanskas produktionschef N Bergman dömdes för arbetsmiljöbrott och hans arbetsledare M Åsander frikändes. Bergman fick samhällstjänst i 240 timmar samt villkorlig dom för grovt brott.

CSCE:s konstruktör av knektarna J Eriksson och ÖT:s VD J Forsberg dömdes för arbetsmiljöbrott och fick båda villkorlig dom och 60 dagsböter.

Åklagaren yrkade även företagsbot mot de tre företagen.

Domstolen dömde

- ÖT och CSCE till en miljon kronor vardera och
- Skanska sex miljoner kronor.

I-Balken Kista Galleria

En alltför smal stål balk
orsakade dödsolyckan i Kista
den 15 juli 2008

I handlingarna inför bygget
ändrades balkens livtjocklek
från 25 till 7 millimeter. Nu
skyller konstruktionsfirman
Cremona och balktillverkaren
Ruukki på varandra.

Här är ritningen som Cremona
hävdar endast är en
förhandskopia.

Grafik: Ingemar Franzén

Kista Galleria

Händelsen översiktligt

15 juli 2008 brast en I-balk i stålstommen som skulle bära upp betongbjälklaget i tillbyggnaden av Kista Galleria. Cirka 200 ton betong föll ner. Två montörer från Arbnors Svets & Montage följde med i raset, den ene avled omedelbart och den andre skadades men överlevde. En bilist på Hanstavägen under bygget fick rasmassorna på bilen och fick Iskador men överlevde. Olyckan berodde på fel i konstruktionsstadiet eftersom den bärande balken var kraftigt underdimensionerad, 7 mm i stället för 25 mm.

Kista Galleria

Aktörer och orsaker enl åklagaren

Byggherren Kista Galleria KB anlidade Ramböll att göra en systemhandling för tillbyggnad av Gallerian. Projekteringsledningen upphandlades hos Forsen Projekt medan Rukki Sverige fick uppdraget bla att uppföra stålstommen. Rukki Sverige upphandlade i sin tur dels Cremona för projektering och tillverkningsritningar av stålstommen och dels Arbnors Svets & Montage att montera stålstommen.

När tre plattor om vardera 7 ton skulle läggas på stålstommen gav denna vika pga att en I-balk kollapsade av vikten.

Åklagare åtalade fyra personer som ansvariga för olyckan: Av dessa är två berörda av projekteringsansvaret.

A Segelström som projektledare och civiling V Bäckström hos Cremona. V Bäckström hade självsvåldigt ändrat livmättet från det av Ramböll åsatta 25 mm till 7 mm utan att ha kompenserat med förstävningar. A Segelström har inte tillräckligt granskat den ritning som levererades för tillverkning.

De andra två har haft andra skyddsansvar; I Hästbacka hos Rukki Sverige hade anledning att reagera på att stålbalken var underdimensionerad. O Neuman hos Forsen skulle haft tillsyn för bättre säkerhet för trafiken på Hanstavägen.

Kista Galleria

Åtal och domskäl projekteringsansvaret

Cremona hade projekteringsansvar enl AML 3 kap 14 § 2a st för konstruktion av stålstommen. Av de två tilltalade visade sig A Segelström inte vara berört på relevant sätt i konstruktionsarbetet vilket uppgavs även av V Bäckström. Dessa två uppgav att den dubbelkoll (sidomannakontroll) som Cremona hade i sitt ledningssystem i själva verket skulle utföras av en annan kollega A Johansson. A Johansson samt V Bäckström ändrade det av Ramböll bestämda måttet 25 mm, till 7 mm. 7 mm hade hon satt som ett realistiskt mått för att markera att det inte var färdig tillverkningsritning utan fortfarande av typen förhandskopia. Förhandskopian leverades till Rukki – den var fortfarande odaterad. Trots att Rukki (gm Sepponen) hade ifrågasatt om man verkligen erhållit tillverkningsritningen till balken (BI/2000) var med i leveransen till Rukki sände V Bäckström ännu en gång över förhandskopian – fortfarande odaterad men utan att varna eller att komplettera livmättet. Förhandskopian lades härefter till grund för tillverkningen.

Under tillverkningen ifrågasatte Rukki (gm Sepponen) livtjockleken ur svetssynpunkt och då svarade V Bäckström att angiven svets skulle klara 4 mm.

Sammantaget har V Bäckström bort upplysa Rukki om att det bara var en förhandskopia. Om hon måste använda fiktiva mått kunde hon ha satt ett mkt grövre mått vilket hade uteslutit att balken havererat.

Kista Galleria Andra Aktörer och domslut

Domstolen dömde

V Bäckström till arbetsmiljöbrott/ vållande till annans död och kroppsskada – samtliga döda och skadade till

- villkorlig dom + dagsböter 100 å 150 kr.
- Kollegan A Segelström friades liksom
- de två andra tilltalade. Hästbacka och Neuman. I målet var uppe hurpass mycket Hästbacka visste eller bort veta om balkens brister. Åklagaren kunde inte styrka att den avlidne hade protesterat mot att balken användes.

Åklagaren yrkade även företagsbot mot de tre företagen Forsen Projekt, Rukki Sverige och Cremona.

Domstolen dömde

- Cremona till en miljon kronor
- Med frikännandet av Hästbacka och Neuman följde också att Forsen Projekt, Rukki Sverige friades från boten.

Sammanfattning

Sverige har haft reglerna om projekteringsansvar i flera decennier utan att någon projektör utsatts för hårdare åtgärder än Arbetsmiljöverkets förelägganden.

Trots att många olyckor inträffat genom åren som hade kunnat ledas tillbaka till projektör har inget åtal väckts.

Våren och sommaren 2008 inträffar olyckorna som ger Sverige två stora rättegångar på det sidoliggande projekteringsansvaret samtidigt som det nya byggherreansvaret får stor uppmärksamhet.

En projektör kan därför inte påstå att ansvaret ökar märkbart om denne skulle påtaga sig byggherreansvar eller BAS-P.

**Frågor ang projektörsansvaret ----
fram till 0915**

SLUT